

Az agrár termékek földrajzi árujelző oltalma és a hagyományos értékek megőrzése

E tanulmány keretében áttekintést szeretnék adni a mezőgazdasági termékek, az élelmiszerek, a borok és a szeszesitalok eredetvédelmének uniós és hazai szabályozásáról, valamint a Slow Food mozgalom jelentőségéről a hagyományos értékek megőrzése szempontjából.

I. Slow Food, biodiverzitás, eredetvédelem

2015. október 30-30-én Újvidéken a hagyományos Káposztafesztiválhoz kapcsolódott az első „Terra Madre” rendezvény Szerbiában.

Az egész világot átfogó Terra Madre mozgalom gyökerei az 1980-as évek közepére nyúlnak vissza. 1986-ban Olaszországból indult el a Slow Food Mozgalom, amely a McDonalds római megjelenése elleni tüntetést követően bontakozott ki. A napjainkra már több országra és több kontinensre kiterjedő nemzetközi mozgalom hivatalosan 1989. november 9-én Párizsból indult el, amikor 15 ország képviselői elfogadták a mozgalom kiáltványát. A Slow Food központja Észak-Olaszországban Braban található. A mozgalom alapítója és elnöke Carlo Petrini.

Az évről évre erősödő Slow Food mozgalom jelenleg világszerte 160 országban 100 000 taggal és egy millió támogatóval rendelkezik, 1500 helyi csoportba, úgynevezett konvíviumba és 470 prezidiumba szerveződik. A mozgalom célja a helyi gasztrokulturális értékek megőrzése, a hagyományok hasznosítása és a helyi közösségek és vállalkozások fennmaradásának és gazdasági sikerességének támogatása.

Az 1980-as évek második felében egymással párhuzamosan zajlott az Európai Gazdasági Közösség egységes belső piacának létrehozását elősegítő jogharmonizáció, az EGK új közösségi agrárpolitikájának kidolgozása, a GATT Uruguay-i fordulója és a Biológiai Sokféleség Egyezmény előkészítése.

* Kókai-Kunné Dr. Szabó Ágnes, főosztályvezető, Földművelésügyi Minisztérium, Eredetvédelmi Főosztály, Budapest

Az eredetvédelem nemzetközi szabályozására hatással volt a Biológiai Sokféleség Egyezmény¹ is (a továbbiakban: Biológiai Sokféleség Egyezmény). A genetikai erőforrások² és az azokhoz kapcsolódó hagyományos tudás hasznosítása teremti meg a szellemi tulajdonvédelem és a Biológiai Sokféleség Egyezmény közötti kapcsolatot nemcsak az eredetvédelem, hanem a növényfajta-oltalom és a szabadalom szempontjából is. A Biológiai Sokféleség Egyezmény több iparjogvédelmi szempontból jelentős alapelvet rögzített, amelyek ráirányították a figyelmet a fejlődő országok genetikai erőforrásainak és az azokhoz kapcsolódó hagyományos tudás védelmének a jelentőségére.

A Biológiai Sokféleség Egyezményhez kapcsolódóan a Slow Food Mozgalom 2003-ban hozta létre a Biodiverzitás Alapítványt, amelynek célja az élelmiszer biodiverzitás megőrzése³ technikai segítségnyújtással, csereprogramokkal, tréning programokkal és ismeretterjesztéssel.

Az eredetmegjelölések, földrajzi jelzések (a továbbiakban együtt: földrajzi árujelzők) uniós és nemzetközi szabályozásának alakulása szempontjából meghatározó

a) az eredetmegjelölések nemzetközi oltalmára és lajstromozására vonatkozó Lisszaboni Megállapodás és a Lisszaboni Megállapodás Genfi jegyzőkönyve;

b) az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított Kereskedelmi Világszervezet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény⁴ 1. C. Melléklete a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásáról szóló megállapodás (a továbbiakban: TRIPS Megállapodás), amely valamennyi iparjogvédelmi oltalmi formában és a szerzői jog területén meghatározza azokat a minimum követelményeket, amelyeket a

¹ Kihirdette az 1995. évi LXXXI. törvény. Magyarország 1992. június 13-án 157 állammal együtt, Rio de Janeiróban írta alá az Egyezményt, amely 1993. december 29-én lépett hatályba.

² A Biológiai Sokféleség Egyezmény hatására a növényfajta állami elismeréséről, valamint a vetőmagvak és vegetatív szaporítóanyagok előállításáról és forgalomba hozataláról szóló 1996. évi CXXXI. törvény (a továbbiakban: 1996. évi CXXXI. törvény) előkészítése során már kiemelt figyelem irányult a genetikai anyagok megőrzésének hazai szabályozására.

³ A Slow Food mozgalom az „Ízek bárkájában” 2910 tájfajta és helyi terméket őriz, a mozgalomnak 2400 helyi gasztronómiai közösség és Afrikában 2090 kert a részese. A célkitűzés 10 000 kert létrehozása Afrikában.

⁴ Kihirdette az 1998. évi IX. törvény. 1995-ben lépett hatályba a Kereskedelmi Világszervezet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény.

tagállamoknak a saját nemzeti jogalkotásuk során érvényesíteniük kell, továbbá

c) az Európai Gazdasági Közösség 1992-ében kialakított, agrárpolitikai indíttatású, a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek eredetmegjelöléseinek és földrajzi jelzéseinek egységes közösségi oltalmára vonatkozó szabályozás, majd az egységes uniós oltalomnak a borászati termékekre és szeszesitalokra való 2008. évi kiterjesztése.

II. A TRIPS megállapodás és a Lisszaboni Megállapodás

Az eredtmegjelölések és földrajzi jelzések közösségi szabályozásával szemben a TRIPS Megállapodás 22. cikkének 1. bekezdése a „földrajzi eredet” sokkal általánosabb fogalmát fogalmazza meg. A TRIPS Megállapodás a földrajzi árujelzők oltalmát valamennyi termék esetében lehetővé teszi, amelynek meghatározott minőségét, hírnevét vagy egyéb jellemzőit lényegében a földrajzi eredet határozza meg. Ezen túlmenően a TRIPS Megállapodás nem szabályozza az oltalom megszerzésére vonatkozó eljárást, nem írja elő a termékleírás készítésének és az ellenőrzési rendszer működtetésének kötelezettségét. A TRIPS Megállapodás a WTO tagállamait azonban kötelezi arra, hogy teremtsék meg a megfelelő jogi eszközöket a földrajzi megjelölések jogi oltalmára. A TRIPS Megállapodás a borok földrajzi megjelölései oltalmának elősegítése érdekében egy multilaterális rendszer létrehozását irányozta elő. A megállapodás a tárgyalásokat a TRIPS Tanács feladatává tette.

A Biológiai Sokféleség Egyezmény aláírásakor számos fejlődő ország nem rendelkezett iparjogvédelmi szabályozással. Ez a helyzet napjainkra megváltozott, a TRIPS Megállapodás hatására a fejlődő országok kidolgozták az iparjogvédelmi jogszabályaikat, valamint a hagyományos tudás védelmére vonatkozó szabályaikat, több esetben eredetvédelmi szabályozást és valamennyi fórumon egységesen lépnek fel érdekeik védelmére.

2009-ben kezdődött meg a Szellemi Tulajdon Világszervezetében a Lisszaboni Megállapodás⁵ felülvizsgálata. A felülvizsgálat célja a

⁵ A Magyar Köztársaság 1967 óta részese az 1982. évi 1. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az eredetmegjelölések nemzetközi oltalmára és lajstromozására vonatkozó Lisszaboni Megállapodásnak. Az Európai Unió tagállamai közül csak Franciaország, Olaszország és Portugália, az Európai Unióhoz 2004. május 1-jén csatlakozott új tagállamok közül csak Magyarország, Bulgária, Csehország és Szlovákia részese a megállapodásnak. A megállapodást Görögország, Spanyolország és Románia is aláírta, de nem

megállapodás vonzóbbá tétele, a finanszírozás kérdésének megtárgyalása, a földrajzi jelzések védelmének szabályozása és a kormányközi szervezetek, így az EU csatlakozásának a lehetővé tétele.

2015. május 20-án a diplomáciai értekezlet elfogadta a Lisszaboni Megállapodás Genfi jegyzőkönyvét, amelyet 2015-ben az EU tagállamok közül Franciaország, Magyarország, Olaszország, Portugália és Románia írt alá. A Genfi Jegyzőkönyvet aláírta még Bosnia-Hercegovina, Burkina Faso, Kongó Costa Rica, Gabon, Mali, Nicaragua, Peru és Togo. Az Európai Unió még nem írta alá a jegyzőkönyvet. A Genfi Jegyzőkönyv hatályba lépésének feltétele, hogy öt tagállam letétbe helyezze a ratifikálásról vagy a csatlakozásról szóló okmányát. A hatályba lépés időpontja a letétbe helyezést követő harmadik hónap.

Míg a Lisszaboni Megállapodás nem tett különbséget *eredetmegjelölés és földrajzi jelzés* között, addig a Genfi Jegyzőkönyv lehetővé teszi a földrajzi jelzés oltalmát is. Az uniós szabályozáshoz hasonlóan a Genfi Jegyzőkönyv is lehetővé teszi egy termék megjelölés oltalmát földrajzi név nélkül is, a közös bejelentést a határon átnyúló területek esetében és szabályozza a homonímnevek oltalmát is. Így lényegében a Genfi Jegyzőkönyv harmonizál az uniós szabályokkal.

Sem a TRIPS Megállapodás, sem a Lisszaboni Megállapodás és annak Genfi Jegyzőkönyve – a hatályos uniós szabályozástól eltérően – nem korlátozza az eredetmegjelölések és földrajzi jelzések oltalmát az agrártermékekre.

III. Az uniós eredetvédelmi rendszerek

1992-ben a közösségi agrárpolitika részét képező minőségpolitika keretében jött létre az Európai Gazdasági Közösség egész területén érvényes egységes közösségi oltalmi forma, a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek eredetmegjelölésének és földrajzi jelzéseinek oltalma.⁶ Az új és egyben az első közösségi oltalmi forma bevezetésének célja a minőségi, feldolgozott agrártermékek előállításának az ösztönzése a mennyiségi termelés támogatása helyett. E közösségi oltalmi forma sajátossága, hogy az agrárpolitikai összefüggései miatt nem teszi lehető-

ratifikálta. A Lisszaboni Megállapodás alapján a bejelentett eredetmegjelöléseket a Szellemi Tulajdon Világszervezetének Nemzetközi Irodája lajstromozza. A Lisszaboni Megállapodásnak jelenleg 28 tagállama van.

⁶ A mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek eredetmegjelölésének és földrajzi jelzéseinek oltalmáról szóló [2081/92/EGK tanácsi rendelet](#).

vé a szabályozás hatálya alá tartozó termékek⁷ eredetmegjelöléseinek és földrajzi jelzéseinek nemzeti oltalmát.

A szabályozás szerinti *eredetmegjelölés* és a *földrajzi jelzés* közötti különbségtétel indoka a gazdasági szempontok érvényesítése, illetve a francia és a német eredetvédelmi modell közötti kompromisszum. A két forma között nincs különbség sem az oltalmazható termékkör, sem az oltalom tartalma szempontjából. Az uniós szabályozás csak az oltalmazott termékek előállításának feltételei között tesz különbséget:

- az *eredetmegjelölés* esetében a termék minősége vagy jellemzői alapvetően vagy kizárólag egy adott földrajzi környezetnek és az ahhoz kapcsolódó természeti és emberi tényezőknek köszönhetőek,

- a *földrajzi jelzés* esetében a meghatározott földrajzi területről származó termék valamely tulajdonsága, hírneve vagy jellemzője alapvetően a földrajzi eredetnek köszönhető.

Az uniós szabályozás sajátos eleme, hogy az oltalom megszerzésére irányuló kérelemhez egy termékleírást kell készíteni. A termékleírás tartalmazza az oltalomban részesítendő elnevezést, a termék leírását annak sajátos egyedi jellemzőivel együtt és az érintett földrajzi terület lehatárolását. A termékleírásban be kell mutatni a termék tulajdonságának, hírnevének a földrajzi környezettel vagy a földrajzi származással való kapcsolatát és ennek igazolását is. A termékleírás fontos eleme a termékleírásnak való megfelelés nyomon követhetőségének és ellenőrzésének leírása is.

A 2006-ig hatályos közösségi szabályozás lényeges eleme volt, hogy harmadik országokból csak akkor lehetett közösségi oltalom iránti bejelentést tenni, ha az adott harmadik ország az uniós szabályozáshoz hasonló szabályozással (termékleírás követelménye, ellenőrzési rendszer) rendelkezett. Az Európai Unió azonban gyakorlatilag nem fogadott oltalom iránti bejelentést harmadik országokból, így Magyarországról sem. Pedig a magyar szabályozás összhangban volt az akkor érvényes közösségi rendeletekkel, mivel a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium fontosnak tartotta a közösségi oltalom iránti bejelentéseket.

⁷ A rendelet alapján csak a Római Szerződés I. mellékletében és a rendelet mellékletében meghatározott mezőgazdasági termék és élelmiszerek esetében igényelhető az egységes oltalom. E rendelet hatálya nem terjed ki sem a borokra, sem a szeszesitalokra, amelyek esetében - már az 1992. évi szabályozást megelőzően - az eredetmegjelölések oltalmának szabályait a vonatkozó közösségi agrárpiaci rendtartási rendeletek tartalmazták.

A TRIPS Megállapodás hatása az eredetmegjelölések és földrajzi jelzések oltalmának uniós szabályozására

A TRIPS Megállapodás egyik erőssége, hogy annak megsértése esetén a WTO vitarendezési szabályait kell alkalmazni.

1999-ben a TRIPS megállapodás alapján az USA konzultációt kért, majd 2003-ban az USA és Ausztrália vitarendezési eljárást kezdeményezett az Európai Unió ellen a 2081/92/EGK rendelet szabályai miatt (WT/DS 174, WT/DS 290). A Vitarendezési Eljárás iránti kérelemnek két lényeges pontja volt a nemzeti elbánás iránti igény⁸, valamint a korábbi védjegyek és a későbbi földrajzi árujelzők együttes fennállásával⁹ kapcsolatos igény.

A WTO vitarendezési eljárás döntése alapján 2006 április 6-ig a Bizottságnak új szabályozást kellett alkotnia a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek eredetmegjelöléseinek és földrajzi jelzéseinek uniós oltalmáról, továbbá a hagyományos különleges termékek elismeréséről. A WTO vitarendezési eljárásban hozott döntés eredményeként 2006. március 31-én lépett hatályba a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek eredetmegjelölésének és földrajzi jelzéseinek oltalmát szabályozó új uniós rendelet¹⁰. Az új szabályok lehetővé tették a harmadik országok

⁸ USA és Ausztrália kifogásolta, hogy a közösségi szabályozás diszkriminatív a harmadik országok bejelentőivel szemben. Álláspontjuk szerint a közösségi szabályozás az EU-tagállamokon kívüli harmadik államokból érkező bejelentések esetében sérti a Párizsi Unió Egyezmény, a GATT és a TRIPS Megállapodás szerinti egyenlő elbánás elvét. A közösségi szabályozás ugyanis az Európai Unió kívüli államokból érkező bejelentések esetében is megkövetelte a közösségi szabályok szerinti termékleírást, illetve annak nemzeti szakaszban való elbírálását és a közösségi előírásoknak megfelelő minőség-ellenőrzési szabályokat.

⁹ USA és Ausztrália kifogásolta, hogy a korábbi elsőbbségű védjegy ellenére fennmaradhat a későbbi eredetmegjelölés, illetve földrajzi jelzés oltalma. A TRIPS Megállapodás 16. cikkének 1. bekezdése értelmében „a lajstromozott védjegy tulajdonosának kizárólagos jogában áll mindenkit megakadályozni abban, hogy engedélye nélkül a kereskedelemben azonos vagy hasonló megjelöléseket használjon olyan árukra vagy szolgáltatásokra, amelyek azonosak, vagy hasonlóak azokhoz az árukhoz vagy szolgáltatásokhoz, amelyek vonatkozásában a védjegy oltalomban részesült, amennyiben az ilyen használat megtévesztésre alkalmas. A Vitarendezési Testület álláspontja a vitatott közösségi rendeletekben előírt viszonyossági és azonossági feltételeken alapult.

¹⁰ A mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szóló 510/2006/EK tanácsi rendelet és a mezőgazdasági termé-

esetében – az uniós szabályokhoz hasonló nemzeti szabályozás követelménye nélkül – a származási országban oltalom alatt álló termékek közvetlen vagy a harmadik országok hatóságai útján való bejelentését a Bizottsághoz.

A másik lényeges változás a védjegyek és a földrajzi árujelzők viszonyának szabályozása. A korábbi elsőbbséggel rendelkező védjegy a földrajzi árujelzővel szemben érvényesíthetővé vált. Így az új szabályozás alapján egy eredetmegjelölés vagy földrajzi jelzés uniós oltalom iránti bejelentésének elbírálása során az elsőbbség, a kizárólagosság és a területiség elve érvényesül.

2008-ban az Európai Unió elfogadta a borászati termékek és a szeszes italok eredetmegjelöléseinek és földrajzi jelzéseinek egységes uniós oltalmára vonatkozó új szabályokat. Az új uniós szabályok szerint a borászati termékek és a szeszes italok földrajzi árujelzői – a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek oltalmi feltételeihez hasonlóan – szintén egy termékleírást tartalmazó oltalom iránti kérelem alapján és szabályozott elbírálási rend szerint részesülhetnek uniós oltalomban. Mind a borászati termékek, mind a szeszesitalok esetében, az új szabályozás hatályba lépését megelőzően a nemzeti oltalom alapján uniós szinten elismert, oltalom alatt lévő termékek esetében az oltalom fennmaradásának feltétele volt a termékleírás pótlása és annak benyújtása az Európai Bizottságnak¹¹.

Az uniós oltalmi rendszerek

kek és az élelmiszerek hagyományos különleges tulajdonságairól szóló 509/2006/EK tanácsi rendelet.

¹¹ Borászati termékek esetében 2011. december 31-ig, a szeszesitalok esetében 2015. február 20-ig kellett pótolni a már oltalom alatt álló földrajzi árujelzővel rendelkező termékek termékleírását.

Az eredetmegjelölések és földrajzi jelzések uniós oltalmát négy elkülönült, a termékek jellegzetességeire tekintettel lévő uniós rendelet¹² (mezőgazdasági termék¹³ és élelmiszer; borászati termékek, szeszesitalok és ízesített borok) szabályozza. Az egyes termékkörök eltérő gazdasági sajátosságai abban is tükröződnek, hogy mindkét oltalmi forma (eredetmegjelölés, földrajzi jelzés) csak a mezőgazdasági termékek, élelmiszerek és borászati termékek esetében igényelhető, míg a szeszesitalok és az ízesített borok esetében csak a földrajzi jelzés oltalmát szabályozza az uniós jog. Az egyes termékkörökről az 1. táblázat ad áttekintést.

Mezőgazdasági termék és élelmiszer	Borászati termékek	Ízesített borok	Szeszesitalok, pálinkák
oltalom alatt álló eredetmegjelölés (OEM) és oltalom alatt álló földrajzi jelzés (OFJ)	OEM és OFJ	csak OFJ	csak OFJ

1. táblázat

Az egyes uniós rendszerek szerinti oltalmi formák

Az egyes uniós rendszerek nemcsak a választható oltalmi formákban, hanem néhány eljárási szabályban is különböznek. Az uniós eredetvédelmi rendszer jelenleg nem teszi lehetővé az agrártermékeken kívül más termékek uniós eredetvédelmi oltalmát. Az agrártermékek esetében az uniós oltalom iránti kérelem elbírálása az Európai Bizottság Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Igazgatóságának a hatáskörébe tartozik.

¹² Lásd: 1152/2012/EU rendelet a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek minőségrendszereiről; 1308/2013/EU rendelet a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról (92. §-116 § borászati termékek eredetvédelme), 251/2014/EU rendelet az ízesített borászati termékek meghatározásáról, megnevezéséről, kiszereleséről, jelöléséről és földrajzi árujelzőinek oltalmáról, 110/2008/EK rendelet a szeszes italok meghatározásáról, megnevezéséről, kiszereleséről, címkézéséről és földrajzi árujelzőinek oltalmáról.

¹³ A mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról szóló 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet mezőgazdasági termékeként külön-külön (pl. sajt, tejtermékek, sonka, bor) rendelkezik az oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel vagy oltalom alatt álló földrajzi jelzéssel ellátott termékekre vonatkozó, az általános szabályoktól lehetséges eltérésekről, esetleges kötelező vagy korlátozó tagállami szabályok alkotásának lehetőségéről.

Jelenleg folyamatban van az agrártermékek földrajzi árujelzői uniós oltalmára vonatkozó szabályozás egyszerűsítésének előkészítése a Bizottságban, továbbá a nem mezőgazdasági termékek földrajzi árujelzői uniós oltalmának bevezetésére irányuló konzultáció is. Ha bevezetésre kerül az uniós oltalom a nem mezőgazdasági termékek esetében is, akkor ez egy ötödik eredetvédelmi rendszer lesz. Ezért a Bizottság foglalkozik egy egységes uniós eredetvédelmi rendszer létrehozásának a kérdésével is. A Bizottság az uniós eredetvédelmi rendszer egyszerűsítésére vonatkozó szakértői előkészítő munka során várakozással tekintett a Lisszaboni Megállapodás Genfi Jegyzőkönyvének az elfogadására.

Az uniós eredetvédelmi szabályok egyszerűsítése és egységesítése során törekedni kell az iparjogvédelmi szempontok és az agrárpolitikai érdekek egyensúlyára. Az oltalom iránti eljárás, a lajstromozás egységesítése mellett meg kell őrizni és érvényesíteni kell az egyes termékek körében az agrárpolitikai szempontokból adódó különbségeket.

IV. A földrajzi árujelzők oltalmára vonatkozó hazai szabályozás

1997. július 1-jén lépett hatályba a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (a továbbiakban: védjegy-törvény), amely bevezette a sui generis földrajzi árujelző oltalmat, az eredetmegjelölések és földrajzi jelzések oltalmát. A védjegy-törvény a Lisszaboni Megállapodáshoz hasonlóan nem korlátozta az oltalomban részesíthető termékek körét az agrár termékekre.

A védjegy-törvény, a sui generis földrajzi árujelző oltalom bevezetésével a törvény erejénél fogva oltalomban részesített 28 eredetmegjelölést, amelyet a törvény 1997. július 1-jei hatályba lépését megelőzően bejegyeztek az eredetmegjelölések oltalmáról és nemzetközi lajstromozásáról szóló Lisszaboni Megállapodás alapján vezetett külön hazai lajstromba. Az agrárágazat vonatkozásában e körbe tartozott 13 bor eredetmegjelölés és három szeszesital eredetmegjelölés, továbbá hat mezőgazdasági termék és élelmiszer eredetmegjelölés.

A védjegy-törvény, már hazánk, 2004. május 1-jei uniós csatlakozását megelőzően a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek, szeszes italok és borok földrajzi árujelzőivel kapcsolatban a vonatkozó közösségi rendelettel összhangban lévő szabályokat állapított meg. E termékek földrajzi árujelzői csak akkor részesülhettek nemzeti oltalomban, ha

megfeleltek a külön jogszabályban¹⁴ szabályozott termékleírásnak és ellenőrzési feltételeknek is. Az akkori közösségi szabályozástól eltérően a hazai szabályaink már a borok és a szeszes italok esetében is előírták a termékleírási kötelezettséget. Mindezek ellenére a hazai termelőink közül eddig csak kevesen éltek az uniós oltalom lehetőségével.

	OEM	OFJ
Mezőgazdasági termék, élelmiszer	6	7 1 új kérelem elbírálása nemzeti szakaszban vab
Bor	31 2 új kérelem elbírálása uniós szakaszban van	6
Pálinka (szeszes-ital)		8 2 nemzeti oltalom, amely közül egy termék uniós oltalma iránti kérelem folyamatban van 1 új kérelem nemzeti oltalom iránt

2. táblázat

Az uniós oltalom alatt álló magyar termékek és az új kérelmek számának alakulása

V. Hagyományok – Ízek – Régiók program, nemzeti értékek, Hungarikumok

A 2011. április 18-án elfogadott Alaptörvény kiemelten kezeli a biológiai sokféleség megőrzését. Az Alaptörvény Alapvetés részének P) cikkében deklarálja, hogy „A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”

¹⁴ A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi árujelzőinek oltalmára vonatkozó részletes szabályokról szóló 87/1998 (VI. 6.) Korm. rendelet.

Az EGK 1993-ban indította el az Euroterroirs, Európa Vidékei Programot, annak érdekében, hogy a tagállamokban összegyűjtsék és leírják a hagyományos mezőgazdasági termékek és élelmiszerek. A Földművelésügyi Minisztérium e programhoz kapcsolódva 1998- 2002 között készítette el a Hagyományok – Ízek – Régiók Gyűjteményt¹⁵. A magyar tájfajták és őshonos állatok, valamint a helyi, hagyományos élelmiszerek tudományos leírását tartalmazó HIR Gyűjtemény¹⁶ Magyarország genetikai és gasztronómiai öröksége.

A Programhoz kapcsolódik a Hagyományok Ízek Régiók védjegy (védjegyjogosult: Földművelésügyi Minisztérium), amelynek használati joga iránt folyamatosan lehet pályázatot benyújtani a Földművelésügyi Minisztériumhoz. A HÍR védjegy használati jogának elnyerését az uniós oltalmi rendszerek „előiskolájának” is tekintjük, mivel a pályázathoz elkészítendő termékleírás és annak bírálata jó alap az oltalomképes termékek

esetében egy uniós oltalom iránti kérelem benyújtásához.

¹⁵ A „Hagyományok Ízek Régiók” Gyűjtemény 350 hagyományos élelmiszeripari és mezőgazdasági terméket tartalmaz: Gabonafélék malomipari termékek (4), Termesztett, gyűjtögetett és feldolgozott gyümölcsök (54), Termesztett, gyűjtögetett és feldolgozott zöldségek (56), Fűszernövények, fűszerek, ételízesítők (13), Húsok, szárnyasok, vadak (26), Húskészítmények (29), Tejtermékek (22), Halászati termékek (3), Édesipari termékek (13), Cukrászati termékek (10), Sütőipari termékek (31), Szárzástészta (4), Olajok, zsírok (3), Italok (22), Egyéb (10) Ezek a termékek számos lehetőséget kínálnak az oltalom iránti bejelentésekhez.

¹⁶ A Magyar Pékek Fejedelmi Rendje e gyűjtemény alapján évente rendszeresen táborn rendez, ahol a diákok a hagyományos sütemények elkészítését sajátíthatják el. A Pest Barnabás Élelmiszeripari Szakképző Iskola 2000 óta minden évben a Kenyér Világnapján megrendezi a hazai Szakképző Iskolák közötti sütőipari versenyt, amelynek keretében a diákok meghatározott hagyományos sütemények elkészítésével versenyeznek.

Az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó vidékfejlesztési támogatás szempontjából a Hagyományok Izek Régiók program elismert nemzeti minőségrendszer¹⁷.

2014 decemberében a Terra Madre világnap alkalmából megtartott konferencián hoztuk létre a HÍR védjegyes termelők, előállítók, csoportosulások képviselőinek közösségét, a HÍR Védjegyesek Klubját, amelynek jelenleg már 56 tagja van. Ez a klub lehetőséget teremt a termelők informálására és segítésére az oltalom iránti kérelemhez szükséges szakmai kérdésekben.

Hungarikumok

A magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény a nemzeti értékek összegyűjtése, azonosítása, rendszerezése és védelme érdekében a települési értékek összegyűjtésétől kiinduló alulról felépülő rendszert alakít ki¹⁸. A hungarikum törvény alapján a nemzeti értékeket szakterületenkénti kategóriák¹⁹ szerint kell azonosítani és rendszerezni. A hungarikumok a magyar nemzeti értékek körén belül olyan megkülönböztetésre, kiemelésre méltó nemzeti értékek, amelyek a történelmi vagy a mai Magyarországra jellemző tulajdonságaikkal, egyediségükkel, különlegességükkel és minőségükkel a magyarság csúcsteljesítményei és

a) amelyeket belföldön és külföldön egyaránt a magyar kultúra és tudomány eredményeként tartanak számon,

b) amelyek védett nemzeti érték,

¹⁷ A tagállam által elismert nemzeti minőségrendszer, amelyben a termék egyedi jellege egyértelműen meghatározott kötelezettségekre vezethető vissza, a rendszer valamennyi termelő előtt nyitva áll, kötelező termékleírást ír elő és az annak való megfelelést hatóság vagy független szervezet ellenőrzi, a rendszer átlátható és teljes mértékben biztosítja a nyomon követhetőséget. (1305/2013/EU rendelet 16. cikk (1) bekezdés b) pont)

¹⁸ A törvény 2012. július 1-jén lépett hatályba. A települési értékek összegyűjtése és a települési és tájegységi értéktárak összeállítása a helyi és a megyei önkormányzatok feladata. A települési és a megyei értéktár bizottságok, illetve az értékek összegyűjtésével megbízott más szervezetek évente legalább egyszer megküldik a Hungarikum Bizottság részére az összegyűjtött nemzeti értékek adatait.

¹⁹ Agrár- és élelmiszergazdaság, Egészség és életmód, Ipari és műszaki megoldások, Kulturális örökség, Sport és turizmus, Természeti és épített környezet.

c) amelyek a jogszabály szerinti egyedi értékelés alapján a Hungarikum Bizottság hungarikummá minősít vagy

d) a törvény erejénél fogva hungarikumnak minősül.

A Magyar Értéktárban nyilvántartott nemzeti értékek hungarikummá nyilvánítására javaslatot tehetnek a Hungarikum Bizottság tagjai, a Települési (Megyei) értéktár Bizottságok, vagy a települési (megyei) értékek gondozásával megbízott intézmények, szervezetek, az illetékes területfejlesztési, vidékfejlesztési szervezetek, a hatáskörrel rendelkező miniszterek, továbbá az egyházak, köztestületek, társadalmi szervezetek és közösségek, a határon túli magyar nemzeti közösségek, valamint a Magyar Értéktárban nyilvántartott nemzeti értéket gondozó vagy azt előállító magánszemélyek vagy vállalkozások is.

A hungarikum törvényt módosító 2012. évi CCXIII. törvény megváltoztatta a törvény erejénél fogva, külön elbírálás nélkül hungarikumnak minősülő értékekre vonatkozó rendelkezést, amely alapvetően érintette az agrár- és élelmiszergazdaság hungarikumait. A módosítás szerint csak az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete által kiemelkedő

egyetemes értéként vagy szellemi kulturális örökségként nyilvántartott és belföldön és külföldön egyaránt a magyar kultúra és tudomány eredményeként számon tartott, védett nemzeti érték minősül a törvény erejénél fogva hungarikumnak.

A módosítás következtében az uniós oltalom alatt álló termékek a törvény erejénél fogva a Magyar Értéktár részévé válnak és csak javaslatra, a Hungarikum Bizottság döntése alapján minősülhetnek hungarikumnak. A Hungarikum védjegy jogosultja a Földművelésügyi Minisztérium. A védjegy használatának engedélyezéséről kérelem alapján Hungarikum Tanúsító Védjegy és Jogvédelmi Szakbizottság dönt.

Az uniós oltalmi rendszerek, a hungarikum törvény alapján létrehozott értéktárak és a HIR védjegy program lehetőséget teremt hagyományos értékeink összegyűjtésére és a megfelelő oltalmi, illetve elismerési forma kiválasztására. Lehetséges, hogy egy termék több rendszer feltételeinek is megfelel (pl. a Hungarikumként elismert Gyulai kolbász

egyben uniós oltalom alatt álló földrajzi jelzés és HIR védjegyes termék is).

A Földművelésügyi Minisztérium kiemelt célja, hogy az agrár-gazdaság területén a termelők több terméket jelentsenek be uniós eredetmegjelölés, illetve földrajzi jelzés oltalom iránt és éljenek az oltalom nyújtotta lehetőséggel. Ehhez a minisztérium szakmai segítséget nyújt.

A védjegyek és földrajzi árujelzők használatával kapcsolatban hangsúlyozni kell szellemi tulajdon védelmében rejlő lehetőségek tudatos kihasználását, amely nagymértékben hozzájárulhat az értékteremtéshez és a termelők érdekeinek érvényesítéséhez. Fontosnak tartom, hogy a termelők megismerjék az egyes oltalmi formákat, az oltalmi feltételeket és az oltalomhoz kapcsolódó jogérvényesítési szabályokat.